

KOMMENTAREN

NFT vil fremover på dette sted give ordet til en kommentator, der vil skrive en kortere artikel om en generel problemstilling eller et kontroversielt emne. Såfremt læserne har kommentarer, modtager NFT's redaktører meget gerne disse.

(Adresser til de nordiske redaktørerne findes på omslagets bagside.)

Forudsigelsers vægt

af Steen Leth Jeppesen

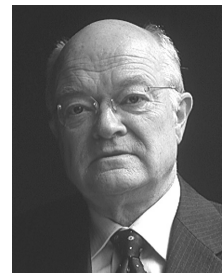
I de fleste vestlige lande er der en aldringsproces i gang. Der fødes færre børn end tidligere, og folk lever længere. Derfor bliver der flere ældre. Med den kendte tilbage-trækningsadfærd i forhold til arbejdsmarkedet, kan man så beregne, at der i fremtiden bliver meget færre erhvervsaktive i forhold til dem, der skal forsørges (de unge og de gamle). Det kan føre til store skattestigninger, forringelse af velfærdsydelse, nødvendighed for langt højere pensionsopsparing, mangel på arbejdskraft, deflation på boligmarkedet osv. Problemerne er mange og ulykkerne store, hvis man ikke på en eller anden måde får tilpasset sig situationen. Aldringsproblematikken er det helt store nummer på alle mulige livsforsikrings- og pensionskonferencer. Selv om synspunkter og beregninger ofte er ret identiske, fremlægges det tit som ny viden. Endog somme tider flere gange på samme konference.

Nu er det naturligvis vigtigt at beskæftige sig med fremtiden. For både virksomheder og politikere gælder det om at træffe de rigtige valg med henblik på den fremtidige efterspørgsel og vælgerkrav. I et kompetitivt erhvervmiljø er det til syvende og sidst overlevelsen, der står på spil, hvis man tager helt fejl bestik af fremtiden.

På trods deraf kan der nok være grund til en vis skepsis med hensyn til langtidsforudsigelsers kvalitet og holdbarhed. I hvert fald den slags „forudsigelser”, som hviler på, at en eller anden udvikling vil indtræde – evt. allerede er i gang – hvorefter man så fra et punkt ud i fremtiden – som regel 20-30 år fremme – beregner dens konsekvenser i en lang række relationer. Forudsigelser af den art serveres der utroligt mange af i tidens løb. Oftest er der knyttet en vis dommedagsstemning hertil, typisk forbundet med den kulturpessimisme, der i mange mange år har været politisk korrekt i bestemte kredse i den vestlige verden. I vore dage er det i så henseende mest økopesimismen, der flourerer.

Fra bare anden halvdel af det 20. århundrede kan nævnes forudsigelserne fra 1960'erne og 70'erne om mangel på mineraler og ressourcer i øvrigt. Sikkert er der stadig nogle, der kan huske Rom-klubbens „The Limits to Growth“ (New York 1972). I henhold hertil ville kort efter år 2000 udviklingen i befolkningstal, ressourcemængde (herunder fødevareproduktion) føre til et katastrofalt fald i produktion, voldsom stigning i dødeligheden mv. Ressourcerne ville nemlig udtømmes.

Steen Leth Jeppesen er
cand. polit. og direktør
i Forsikring&Pension.
SLJ@ForsikringsHus.dk

Lidt senere hed det, at energiressourcerne – de fossile energidepoter i almindelighed og olien i særdeleshed – ville blive udtømt, og man kunne beregne, hvilke virkninger det måtte få for produktion og velstand. Så har naturligvis hele tiden forureningen været et problem – lige fra den gang, nogle mente, at hestepærerens mængde ville kvæle byerne. Nævnes kan ligeledes atompessimismen, frygten for ozonbæltets nedbrydning, og som en særlig raritet år-2000-problemet, som i hvert fald ville sætte den udviklede verden i stå eller i det mindste langt tilbage. Faldende sædkvalitet er også en kandidat, der dog ikke hidtil rigtigt har kunnet slå igennem i sig selv.

Aktuelt er den store „forudsigelseskraft“ nu den såkaldte CO₂-forurening, der angiveligt skaber en drivhuseffekt, som igen menes at stå bag en måske igangværende global opvarmning og i øvrigt mere ekstreme vejrtyper. Det hele er relativt spekulativt, byggende på nogle modelberegninger, som i sig selv hviler på dubiøse forudsætninger. Men det er politisk overmåde ukorrekt at sætte spørgsmålstejn overved. (Det er næsten lige så slemt, som det i sin tid var at benægte, at jorden var flad.) Beregningseksempler bliver herefter til fremtidsforudsigelser, og det er endog lykkes at få opstillet internationale aftaler, som vil udløse enorme beløb til „indsatser“ på området.

Det er tankevækkende, at forudsigelserne altid er slået fejl. Det gjaldt som bekendt også Malthus forudsætning om befolkningsudvikling og fødevarerproduktion fra 1798. Det gjaldt f.eks. økopessimistiske forudsigelser fra slutningen af det 19. århundrede om kommende mangel på henholdsvis stenkul og træ, som i løbet af 20-30 år ville sætte verdensøkonomiens udvikling i stå. Det gjaldt Romklubben, energi- og oliepessimisterne, såvel som alle de religiøst fabulerende, der løbende har fastsat tidspunktet for verdens undergang, og som en afart heraf år-2000-dommedagsprædikanterne (både dem med IT-baggrund og dem uden). Naturligvis kan man ikke vide

med sikkerhed, om det ligeledes gælder CO₂-aksiomet, da trusselsperioden jo langt fra er udløbet. Der er for resten dem, der hævder, at den iboende kulturpessimisme hos toneangivende kredse i de vestlige samfund i sig selv er en væsentlig kraft bag al økopessimismen¹.

Men så aldringsproblemet. Det er vel ikke bare kraften i en ny dommedagsprofeti, for der foreligger jo en klar demografisk tendens? De børn, der ikke blev født i 1990'erne, kan ikke nu fødes med så at sige tilbagevirkende kraft ?

Nej, vist er der holdepunkter for aldringen i mange vestlige samfund. Det er da vigtigt, at beskæftige sig hermed, også for herigennem måske at kunne undgå de mest negative virkninger.

Men der er grund til nogen skepsis med hensyn til de omfattende konsekvenser. Således er der vist heller ikke mange langtidsdemografiske fremskrivninger, som har vist sig korrekte. Eksempelvis er immigrationen på blot lidt længere sigt formentlig en temmelig uforudsigelig faktor. Dertil kommer, at aldringsproblemet – „ældrebyrden“ som det smagfuldt kaldes – umiddelbart beror på, at de ældre trækker sig ud af arbejdsmarkedet, når de fylder 60 eller endog før. Det er naturligvis et problem, ikke mindst i en situation, hvor det hårde fysiske arbejde stort set er forsvundet, og hvor det helt store flertal af de ældre i forhold til tidligere er blevet raskere og raskere. Selvfølgelig skal folk standse i arbejdslivet en dag, men også de krogede fingre kan godt betjene keyboardets taster. Alle de forhold er der principielt intet til hinder for at ændre på, og bliver aldringen herefter ikke nødvendigvis så samfundsøkonomisk tung. At vi så også er blevet meget klogere, synes slet ikke at være faldet aldringsspecialisterne ind.

¹Se f.eks. Arthur Herman: „The Idea of Decline in Western History“, The Free Press, New York 1997.